

Nr 52

Utlåtande i anledning av motioner om befrielse för hemvärnsmän i vissa fall från repetitionsövning.

Andra lagutskottet har behandlat två till lagutskott hänvisade motioner, I: 139 av herr *Mossberger m. fl.* samt II: 183 av herrar *Josefsson* i Halmstad och *Johansson* i Simrishamn.

I motionerna, vilka är likalydande, har hemställts, »att riksdagen måtte hemställa hos Kungl. Maj:t om en utredning angående möjligheterna för de hemvärnsmän som är krigsplacerade att få tillgodoräkna frivillig tjänstgöring inom hemvärdet på sätt som motsvarar deltagande i repetitionsövning».

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sin hemställan får utskottet, i den mån redogörelse därför inte lämnas i det följande, hänvisa till motionen I: 139.

Över motionerna har utskottet i den ordning 46 § riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttrande från överbefälhavaren.

Gällande bestämmelser

Värnpliktsutbildning

Bestämmelserna om värnpliktsutbildning finns i *värnpliktslagen*. Värnplikten varar fr. o. m. det år vederbörande fyller 18 år t. o. m. det år då han fyller 47 år. Värnpliktsutbildningen omfattar grundutbildning och repetitionsutbildning. Den sistnämnda kan utgöras av krigsförbandsövningar, särskilda övningar och mobiliseringsövningar. Värnpliktig skall fullgöra högst fem krigsförbandsövningar. Övningens längd varierar i flertalet fall mellan 15 och 34 dagar beroende på vapenslag och befattning. De särskilda övningarna, som läggs in vid viktigare förband mellan krigsförbandsövningarna, genomförs i huvudsak med befäl i officers- och underofficersbefattning men vid ett mindre antal förband även med vissa värnpliktiga i befattning för underbefäl eller menig. Dessa övningar — för varje värnpliktig högst fem till antalet — är av fyra eller elva dagars längd. Mobiliseringsövningarna kan omfatta antingen viss nyckelpersonal för förbandens mobilisering eller hela förband med särskilt korta mobiliseringstider. Övningens längd är i regel ett eller högst två dygn.

Bihang till riksdagens protokoll 1968. 9 saml. 2 avd. Nr 52

Hemvärnstjänst

Bestämmelser om hemvärnstjänstgöring återfinns i *hemvärnskungörelsen* (SFS 673/1947, omtryckt efter ändringar i SFS 509/1953). Hemvärdet utgör en del av armén och består av militärt organiserade, på frivillighetens väg rekryterade förband, vilkas främsta uppgift är att verka för det omedelbara skyddet av den egna hemorten och arbetsplatsen. Enligt 6 § i kungörelsen utgörs hemvärdets personal av hemvärnsmän, extra hemvärnsmän, hemvärnsrekryter, hemvärnsveteraner och musikhemvärnsmän. Hemvärnsman kan endast den vara som i värnpliktshänseende är över- eller underårig eller frikallats från värnpliktens fullgörande eller såsom värnpliktig krigsplacerats vid hemvärdet eller på grund av krigsplacering i civil befattning, uppskov eller motsvarande anledning beräknas icke komma att inkallas till värnpliktstjänstgöring under beredskapstillstånd eller krigstillstånd. Till extra hemvärnsman kan antas även den som inte uppfyller nyssnämnda krav. Extra hemvärnsman avses för aktiv tjänst i hemvärdet endast under tid då han icke tas i anspråk för värnpliktstjänstgöring (§ 7 i kungörelsen). Extra hemvärnsman är i fredstid skyldig att i utbildningssyfte årligen fullgöra högst 50 och lägst 20 timmars tjänstgöring, dock icke under tid då han tas i anspråk för värnpliktstjänstgöring. Chefen för armén må befria extra hemvärnsman från nyssnämnda tjänstgöringsskyldighet inom hemvärdet (§ 10 mom. 6 i kungörelsen).

Pågående utredningsverksamhet

Enligt direktiven för 1966 års värnpliktskommitté har kommittén till uppgift att utreda bl. a. frågor om den närmare utformningen av utbildningen av värnpliktiga uttagna för utbildning i specialtjänst, samordningen av hemvärdets och de frivilliga försvarsorganisationernas utbildning och verksamhet med ordinarie utbildning av värnpliktspersonal samt samordningen av utbildningen mellan försvarsmakten och andra delar av totalförsvaret.

Kommittén beräknas att under nästa år avge delbetänkande angående hemvärnsutbildningen.

Remissyttrande

I sitt remissyttrande konstaterar *överbefälhavaren* att motionärerna uppenbarligen åsyftar s. k. extra hemvärnsmän. Han anför vidare följande.

Kategorin extra hemvärnsmän består till stor del av män i värnpliktsålderns övre skikt. Såsom värnpliktiga avses de bekläda befattningar i krigsorganisationen. De bibringas under repetitionsutbildningen speciella kunskaper och färdigheter, vilka är nödvändiga för att de skall kunna lösa sina uppgifter i krigsbefattningen. Det är därför av vikt att vederbörande i

full utsträckning kan deltaga i repetitionsutbildning med sitt krigsförband. 1960 års värnpliktsutredning har särskilt framhållit betydelsen av att hela krigsförbandet övas och att den värnpliktige under hela sin krigsplacerings-tid vid förbandet har samma övningsrytm som detta.

Avsteg härifrån skulle medföra kvalitetsförsämring inom krigsförbandet samtidigt som det skulle innebära att grundprincipen i nuvarande repetitionsutbildningssystem frångås.

De på frivillighetens väg rekryterade extra hemvärnsmännen torde i detta avseende även kunna jämföras med värnpliktiga som är anslutna till andra frivilliga försvarsorganisationer — t. ex. Centralförbundet för befälsutbildning som bl. a. omfattar den frivilliga befälsutbildningsrörelsen (FBU). Det värnpliktiga befälet i FBU vidareutbildas för att bättre kunna lösa uppgifterna i sin krigsbefattning. Eftersom repetitionsutbildningen avser i huvudsak förbandsutbildning kan den personliga befälsutbildningen ej tas till inräkning för att detta befäl skulle medgivas att fullgöra en begränsad repetitionsutbildning.

Frivillig tjänstgöring inom hemvärdnet bör därför inte medföra möjlighet till kompensation i form av minskad repetitionsutbildningsskyldighet. Man kan däremot överväga att hemvärnsmannen, det år denne fullgör repetitionsutbildning, befrias från tjänstgöringsskyldighet inom hemvärdnet. Detta förhållande kan regleras genom i hemvärnskungörelsen § 10 mom. 6 anvisad möjlighet.

Överbefälhavaren avstyrker det i motionerna framförda förslaget om en utredning angående möjligheterna för värnpliktiga hemvärnsmän att få tillgodoräkna frivillig tjänstgöring inom hemvärdnet på sätt som motsvarar deltagande i repetitionsutbildning (krigsförbandsövning).

Utskottet

Motionärerna yrkar att riksdagen skall begära en utredning rörande möjligheterna för hemvärnsmän att få tillgodoräkna frivillig tjänstgöring inom hemvärdnet såsom repetitionsutbildning.

Med hemvärnsmän avses enligt hemvärnskungörelsen personal inom hemvärdnet som i regel inte är skyldig att fullgöra värnpliktstjänstgöring. En annan kategori av hemvärdnets personal är de extra hemvärnsmännen. Dessa har att fullgöra värnpliktsutbildning (grundutbildning och repetitionsutbildning) i normal omfattning. De avses för aktiv tjänst inom hemvärdnet endast under tid då de inte tas i anspråk för värnpliktstjänstgöring. Inom hemvärdnet är de skyldiga att i utbildningssyfte fullgöra högst 50 och lägst 20 timmars tjänstgöring varje år. Chefen för armén kan medge extra hemvärnsmän befrielse från sistnämnda tjänstgöringsskyldighet.

Med hänsyn till innehållet i motionen avser denna uppenbarligen kategorin extra hemvärnsmän.

Överbefälhavaren har i avgivet remissyttrande över motionen avstyrkt densamma. I yttrandet framhålls att de extra hemvärnsmännen såsom värnpliktiga ingår i krigsorganisationen och att det bl. a. ur effektivitetssynpunkt är av vikt att denna kategori kan deltaga i repetitionsutbildning

med sitt krigsförband i full utsträckning. Enligt överbefälhavarens mening bör frivillig tjänstgöring inom hemvärnet inte medföra möjlighet till kompensation i form av minskad repetitionsutbildningsskyldighet. Däremot anser överbefälhavaren det kunna övervägas att extra hemvärnsman det år denne fullgör repetitionsutbildning befrias från tjänstgöringsskyldighet inom hemvärnet. Detta låter sig emellertid göra inom ramen för nuvarande bestämmelser.

Utskottet ansluter sig till de synpunkter överbefälhavaren anfört och kan följaktligen inte biträda motionsförslaget. Utskottet får därför hemställa,

att förevarande motioner, I: 139 och II: 183, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 22 oktober 1968

På andra lagutskottets vägnar:

JOHN R. ANDERSON

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: fru Carlqvist (s), herrar Lars Larsson (s), Hübinette (h), Eric Carlsson (cp), Dahlberg (s), Högström (s), Erik Filip Petersson (fp) och Blom (fp);

från andra kammaren: herrar Anderson i Sundsvall (fp), Lundberg (s), Odhe (s), Rimmerfors (fp), fröken Wetterström (h), fröken Sandell (s) samt herr Gomér (cp) och fru Svensson (s).

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.